

**Nationell strategisk plan för fiskerinäringen
inom landskapet Åland 2007-2013**

Beredningsunderlag för fisketurism

FÖRORD

Enligt förslaget till Rådets förordning om Europeiska fiskerifonden, som skall ligga till grund för beviljande av strukturstöd till fiskerinäringen under perioden 2007-2013, skall medlemsstaterna uppgöra en nationell strategisk plan samt ett operativt program för perioden ifråga. Ålands landskapsregering har den 9 december tillsatt fyra sektorvisa sakkunniga bredningsgrupper med uppdrag, att för de olika sektorerna inom fiskerinäringen sammanställa underlag för dessa två dokument, inkluderande en beskrivning av dagsläget inom näringen, näringens utveckling och centrala problemområden, förslag till en framtidsvision för näringen samt olika åtgärds- och prioriteringsområden.

Planeringen av strukturprogrammet skall vara baserad på ett partnerskap mellan förvaltningsmyndigheten och olika berörda aktörer och intressenter. Beredningsgruppen består av representanter från näringslivet samt landskapsförvaltningen och utför uppdraget under ledning av en politisk referensgrupp. Beredningsgruppernas slutrapport skall enligt landskapsregeringens beslut vara färdig före utgången av januari månad för strategiplanens del samt före utgången av april för det operativa programmets del.

De olika beredningsgruppernas faktaunderlag och förslag samordnas och sammanställs av landskapsregeringens fiskeribyrå till ett förslag för slutligt godkännande av landskapsregeringen, inkluderande beslut om remissrunda till alla berörda intressenter. Den åländska delen av strukturdokumenterna inkluderas som en självständig del av motsvarande strategiplan och operativt program för hela Finland. Det operativa programmet skall godkännas av EU-kommissionens medan strategiplanen endast kommer att diskuteras med kommissionen.

Beredningsgruppen har utfört sitt uppdrag huvudsakligen utgående från de riktlinjer som finns i kommissionens förordningsförslag och ett EU-seminarium våren 2005 samt tidigare strukturprogram och även bekantat sig med motsvarande strategiplan för övriga delar av landet samt Sverige.

Beredningsgruppen har härmed fullgjort den första delen av sitt uppdrag och överlämnar härmed sin slutrapport till Ålands landskapsregering. Gruppens är enhällig i sitt förslag.

Mariehamn den __ / __ 2006

Olof Karlsson, ordförande
LR/fiskeribyran

Tom Karlsson, sekreterare
LR/fiskeribyran

Fredrik Lundberg
Ålands Fiskare r.f.

Ingmar Eriksson
Åland Turistförbund

Irina Lundqvist
Viking-Line

Peter Selander
Sportfiskeguide

Kaj Ådjers
LR/fiskeribyran

Stefan Lindqvist
LR/fiskeribyran

Bertil Nordin
LR/allmänna byran

1. ALLMÄN BESKRIVNING AV SEKTORN

Landskapsregeringens fiskeriförvaltning innefattar i princip allt nyttjande av åländska fiskevatten och fiskresurser från husbehovs- och olika former av rekreativfiske till de traditionella formerna av yrkesmässig fiskeriverksamhet i förtjänstsyfte. Därmed ingår även sportfiske, fisketurism samt övrigt rekreativ-/husbehovsfiske till vissa delar i fiskeribyråns arbets- och förvaltningsområde men i nära samarbete med näringsavdelningen allmänna byrå vars förvaltningsområde inkluderar turistnäringen i övrigt.

Utgående från bedömningen, att arbetsgruppens mandat är avgränsat till näringsverksamhet och fisk-/fiskerirelaterad verksamhet i förtjänstsyfte innefattar detta strategi- och programunderlag inte sport- och annat rekreativfiske (husbehovsfiske), där fångsten används endast för egen konsumtion och som hobbyverksamhet. I avseende på att man även inom detta fiske nyttjar en gemensam resurs ingår dessa delar dock generellt sett i fiskeribyråns förvaltningsområde.

Fisketurism är ett relativt nytt begrepp som saknar en entydig definition. Även om verksamhet av denna typ i någon mån har förekommit en längre tid kan det ses som ett relativt nytt sätt att nyttja fiskevatten och fiskresurser i förtjänstsyfte som i praktiken berör såväl turist- som fiskerisektorn. Arbets- och ansvarsfördelningen har varit oklar och delad mellan olika aktörer såsom näringsavdelningens fiskeribyrå respektive allmänna byrå samt Ålands Turistförbund.

Fisketurism som näring är en relativt oreglerad och fri verksamhet främst baserad på de mera allmänna bestämmelserna i landskapslagen om fiske som reglerar fiskerätten enligt vilka den grundläggande fiskerätten tillfaller vattenägarna. Fisketurism bedrivs dels inom ramen för de traditionella turistföretagarnas verksamhet i anknytning till inkvarterings- och förplägnadstjänster och försäljning av olika paketresor samt dels av företagare som specifikt har inriktat sig på denna sektor och bl.a. fungerar som fiskeguider. Företagarna har tidigare inte varit organiserade på annat sätt än som medlemmar i Ålands Turistförbund och/eller Åland stuguthyrarförening, varför det inte heller har funnits något etablerad kontakt/dialog mellan branschen och förvaltningen. År 2005 har man dock grundat organisationen Ålands Fiskeguider rf (ubv).

Av ovan nämnda orsaker saknas det heltäckande och tillförlitlig statistik och andra uppgifter om verksamhetens omfattning och samhällsekonomiska betydelse. Enligt en utredning av ÅSUB (2004) uppgick antalet stugövernattningar med sportfiske som resans syfte till ca 19.000, vilket är nästan 11 % av totalantalet. Enligt turistsektorns bedömningar är denna siffra sannolikt dock i underkant. Under vår och höst uppgår sportfiskarnas andel av övernattningarna till nästan hälften, varför branschen är av stor betydelse för att förlänga turistsäsongen. Utgående från uppskattningar om att sportfisketuristernas konsumtion i land i medeltal uppgår till ca 165 euro/dygn (ÅSUB) medför fisketurismen en omsättning inom landskapet på ca 1,8 milj. euro. Därtill konsumerar turisterna även betydande summor i samband med färjtransporterna till/från Åland. Underlaget kan dock bedömas som mycket bristfälligt i avseende på fördelningen av denna konsumtion, sektorns lönsamhet och sysselsättande effekter.

2. DEN FRAMTIDA UTVECKLINGEN

2.1. Allmänt

Den framtida utvecklingen av turistfiskesektorn styrs liksom de traditionella delarna av fiskerinäringen i allt större grad av marknaderna, även om det för denna sektor innebär något avvikande omgivningsfaktorer eftersom verksamheten inte primärt är inriktad på fisken som livsmedelsprodukt utan utgår från upplevelser och olika tjänster förknippade med detta. De tillgängliga resurserna i form av våra kustnära fiskbestånd är dock av central betydelse, vilket förutsätter en helhetssyn och ett hållbart nyttjande och vid behov en ändamålsenlig fördelning av fiskresurserna.

Den gemensamma fiskeripolitiken (CFP) beaktar inte specifikt fisketurismen och innehåller sålunda inte några detaljerade riktlinjer eller strategier till denna del. I den nationella åländska fiskerilagstiftningen är den privata äganderätten av vatten och den därtill hörande nyttjanderätten av fiskresurserna av central betydelse. Det traditionella yrkesfisket kan anses ha en stark ställning utgående från gällande lagstiftning, t.ex. rörande nyttjandet av fiskresurserna på landskapets enskilda vattenområden.

Detta innebär även, att fisket inom ramen för turistverksamhet i dagsläget inte innefattas av de reglerings- och styrningsåtgärder som finns för yrkesfisket, t.ex. i avseende på rapporteringsskyldighet etc. Ett framtida eventuellt stödberättigande kan förväntas medföra ålägganden/krav i avseende på registrering/auktorisering, anmälnings-/rapporteringsskyldighet etc.

De offentliga stödformer som finns för fiskerinäringen har i regel ansetts vara bundna till fiskeinkomsten och dess betydelse för näringsidkaren. Med fiskeinkomst avses enligt landskapsförordning endast ersättning för första försäljning av fisk samt arbete ombord på fiskefartyg, medan inkomster från t.ex. fisketurism, förädling (exklusive förädling av egen fångst) etc. inte beaktas. En ändring av lagstiftningen kan behöva göras i bl.a. detta avseende.

Turismen är en för Åland viktig näring, där det ännu anses finnas betydande outnyttjad utvecklings- och utvecklingspotential. För turistnäringens framtid är det viktigt att kunna erbjuda aktiviteter och upplevelser även utanför den egentliga huvudsakliga semestersäsongen under sommarmånaderna. Sportfisket utgör till denna del en viktig produkt dels med inriktning på speciella målgrupper men även som en del av konferenspaket m.m.

2.2. SWOT-analys

<u>Styrkor</u> - Åland har gott rykte internationellt som sportfiskemål,- relativt god fisktillgång,- relativt god tillgång till fiskevatten,- låga avgifter för fiskekort,	<u>Svagheter</u> - saknas enhetliga regler,- splittrad tillgång till fiskevatten,- svag lönsamhet för fiskeguidning,- bristfälliga beståndsdata,- oorganiserad bransch,- bristfällig branschinformation/statistik,- otillräcklig övervakning/kontroll,- bristfällig information -> intressekonflikter med vattenägare,

<u>Möjligheter</u> - bredare utbud av ”produkter” (nya arter),- utökade gemensamma fiskekortsområden,- outnyttjade vattenområden tas i bruk,- utökad/utvecklad fiskekortsförsäljning,- organisering av vattenägarna,- samförvaltning,- gemensamma regler/rekommendationer- förstärkning av bestånd genom utplanteringar	<u>Hot</u> - sviktande fiskbestånd,- försämrad vattenmiljö,- intressekonflikter mellan berörda aktörer,- billighetsstämpel,

3. MÅLSÄTTNINGAR, RIKTLINJER OCH PRIORITERINGAR

3.1. Allmänna mål

Landskapsregeringen avser att genom olika utvecklingsåtgärder, samt offentlig medfinansiering av dessa och i samarbete med näringen eftersträva följande långsiktiga övergripande mål:

- goda och långsiktiga verksamhetsförutsättningar för ekonomiskt lönsam företagsverksamhet inom fiskerisektorn,
- mångsidigt och effektivt nyttjande av vatten- och fiskresurserna,
- marknads- och konsumentanpassad verksamhet,
- utökad samarbete mellan aktörerna inom branschen samt gentemot myndigheterna,
- kompetenshöjning inom branschen,

Verksamheten skall vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar samt återspegla marknaderna och konsumenternas behov, krav och förväntningar.

3.2. Framtidsvision

Åland ses i ett internationellt perspektiv som ett ”sportfiskeparadis”.

Antalet företag/företagare samt utbudet av produkter är marknadsanpassade och i balans med efterfrågan.

Verksamheten bedrivs lönsamt, effektivt och på ett hållbart sätt utgående från enhetliga gemensamma regler och kriterier.

3.3. Sektorspecifika mål och prioriteringar

De viktigaste övergripande målsättningarna för sektorn kan härledas från tre olika infallsvinklar, vilka kan ses som motivering för att sektorn inkluderas i en fiskeristrategi för landskapet:

- nyttjandet av fiskresurserna på ett mångsidigt, effektivt men även hållbart sätt,
- etablering av fisketurismen som en definierad välaggränsad näringsverksamhet med tydliga spelregler,
- möjligheterna att befrämja branschen med hjälp av offentlig medfinansiering inom ramen för strukturstödsreglerna.

Enligt förslaget till strukturförordning definieras fiskerinäringen såsom den sektor inom ekonomin som omfattar all verksamhet i samband med produktion, beredning och saluföring av fiskeriprodukter. Begreppet fiskeriprodukter har inte definierats, varför det torde tillkomma den nationella/regionala förvaltningsmyndigheten att bedöma om och i vilken mån tjänster inom sektorn fisketurism kan anses vara fiskeriprodukter och investeringar/åtgärder för enskilda näringsidkare inom denna sektor därmed även skulle vara stödberättigade.

Ansvarsfrågan för förvaltning/administration samt utvecklingen av sektorn bör klargöras och fisketurismen avgränsas och definieras på ett tydligt sätt, bl.a. med tanke på berättigande till strukturstöd. Förvaltningen kan antas förutsätta nära samarbete mellan olika enheter som kompletterar varandra i avseende på kompetens. Det är viktigt, att regelverket, stödandelar m.m. är likartade oberoende av var förvaltningsansvaret ligger.

Målsättningen är att befrämja och utveckla verksamheten sålunda, att den expansionspotential som bedöms finnas inom sektorn kan utnyttjas optimalt och därmed göra nyttjandet av resurserna mångsidigare och bidra till förlängning av turistsäsongen.

Näringen bör organiseras och ta fram gemensamma riktlinjer och kriterier för en auktorisering eller motsvarande som grund för att definiera, avgränsa och därmed även profilera såväl branschen som den/de produkter man marknadsför. Detta kan förutom verksamhetsutövaren, båtar, utrustning och annan service även gälla de vattenområden där verksamheten bedrivs. Detta ger en viss status/kvalitetsstämpel och även en trygghet för såväl kunderna som eventuella mellanhänder inom marknadsföring och försäljningsorganisationer. Avgifterna för fiskekort såväl som fiskepaket bedöms i dagsläget som relativt låga, varför man med bättre prisdifferentiering och precisering/identifiering av olika målgrupper kunde förbättra lönsamheten.

Som en del av detta arbetsfält ingår även möjlighet till skolning och fortbildning för att dels trygga en viss kvalitet och dels skapa möjlighet för nyetableringar.

Gemensamma kriterier, spelregler, m.m. ger även förvaltningsmyndigheten bättre möjlighet att definiera villkoren för stödberättigande samt till olika stödformer förknippade krav om rapportering, uppföljning m.m.

Tillgången till fiskevatten och nyttjandet av fiskresurserna är för denna bransch likartade frågeställningar och problemområden som för det yrkesmässiga fisket. Stora delar av våra fiskevatten är ännu outnyttjade och vattenägarna ser inte alltid sitt vatten som en resurs och utkomstmöjlighet för olika typer av fiskearrenden. Därmed bör dialogen och

samarbetet med vattenägarna förbättras och relevant information och kunskapsunderlag tas fram för att påvisa och trygga att verksamheten bedrivs hållbart och därmed ge möjlighet till enhetliga större fiskekortsområden med ett gemensamt ”grundregelverk” som vid behov kan anpassas till olika lokala behov och önskemål.

Åtgärderna är främst inriktade på kollektiva utvecklingsåtgärder, speciellt i avseende på berättigande till offentligt stöd inom ramen för strukturprogrammet. Åtgärderna innefattar sålunda bl.a. information inom sektorn och gentemot fiskelag och andra vattenägare, skolning och kompetenshöjning, gemensam marknadsföring, projekt för att ta fram kunskapsunderlag om branschen/verksamheten, dess omfattning, karaktär och direkta/indirekta samhällsekonomiska betydelse samt om de lokala fiskbeståndens tillstånd och nyttjande.

Upplevelseturism genom möjlighet att delta i yrkesmässigt fiske kan även utgöra en nisch inom sektorn fisketurismen.

Åtgärderna inom denna sektor samordnas mellan landskapsregeringens olika förvaltningsområden och pågående, planerade gränsöverskridande framtida projekt såsom näringsavdelningens Interreg-projekt ”Skargard” samt innovationsprogram.

Landskapsregeringens såväl som andra berörda aktörers fiske- och fiskevattenvård är även verksamhetsområden som är av central betydelse för sportfisket, där bl.a. verksamheten vid landskapets fiskodlingsanstalt bör tryggas och planeras utgående från vattenägarnas behov och önskemål i avseende på produktion och utplantering av fiskyngel. Den primära målsättningen bör vara att fiskbestånden är livskraftiga genom egen reproduktion men vid behov kan/bör förstärkande yngelutplanteringar göras. Utplanteringarna av främst gädda och havsöring (ingen naturlig reproduktion) är viktiga för fisketurismen.

Mål:

- fisketurismen blir en etablerad och definierad/avgränsad del av näringslivet och fiskerisektorn,
- antalet företagare inom sektorn ökar,
- verksamheten bedrivs på lönsamt sätt utgående från marknadens behov och förväntningar,
- förbättrad tillgång till fiskevatten/fiskekortsområden,
- skapas ett certifierings- och klassificeringssystem för fisketurism, -tjänster och -paket,

Indikatorer:

- verksamhetens lönsamhet samt sysselsättande effekt,
- omfattningen av tillgängliga fiskeområden,
- antal sålda fiskekort, sportfiskepaket m.m.,
- antal nystartade företag inom fisketurismsektorn,
- beståndsutvecklingen för fiskarter föremål för sportfiske (t.ex. gädda, havsöring)

Tyngdpunktsområden:

- EFF-stöd beviljas via lokala kustfiskegrupper eller andra sammanslutningar i form av kollektiva åtgärder för:
 - o åtgärder som stärker fiskerinäringen som helhet lokalt,
 - o diversifiering/omstrukturering av fiskeriverksamhet,
 - o åtgärder som befrämjar och utvecklar fisketurism,

- skolning, kompetenshöjning,
- skapande av gemensamma regelverk, auktorisering, profilering
- förbättrad information, insamling av uppgifter,
- marknadsföringsprojekt, marknadsundersökningar,